

بررسی تأثیر عوامل محیطی در بهبود انگیزه تحصیلی

زینب رهبرور کومله^۱، امیر محمد رهبرپور کومله^۲

۱- کارشناسی ارشد زبان و ادبیات فارسی، دانشگاه ارومیه

Z.rahbarpoor@gmail.com

۲- کارشناسی آموزش عربی، دانشگاه فرهنگیان تهران

Amir.rahbarpoor@hmail.com

چکیده:

انگیزه تحصیلی به عنوان عامل اساسی در دستیابی به موفقیت تحصیلی و حرکت به سمت اهداف تعلیمی شناخته می‌شود. این انگیزه تحت تأثیر عوامل محیطی قرار دارد که نقش مهمی در تقویت و شکل‌گیری آن ایفا می‌کنند. عوامل محیطی از جمله خانواده، محیط آموزشی، هم‌ترازان و تحولات محیطی تأثیرگذاری مستقیم و غیرمستقیم بر انگیزه تحصیلی دارند. بررسی تأثیر عوامل محیطی در بهبود انگیزه تحصیلی نیازمند استفاده از استراتژی‌ها و راهکارهای مناسب است. تقویت ارتباطات خانوادگی، ارائه امکانات آموزشی مناسب، ترویج فرهنگ مطالعه و توسعه مهارت‌های ارتباطی و اجتماعی از جمله راهکارهایی هستند که می‌توانند بهبود قابل توجهی در انگیزه تحصیلی ایجاد کنند. مطالعات موردی و پژوهش‌های اجرایی نیز نشان می‌دهند که برنامه‌ها و پروژه‌های متنوع با تأکید بر ارتقاء عوامل محیطی می‌توانند بهبود چشم‌گیری در انگیزه تحصیلی دانش‌آموزان و دانشجویان ایجاد کنند. این اقدامات با توجه به نیازها و شرایط خاص هر محیط تحصیلی، می‌توانند به توسعه مستدام انگیزه تحصیلی کمک کنند و افراد را به دستیابی به اهداف تحصیلی بیشتر ترغیب نمایند.

واژگان کلیدی: انگیزه تحصیلی-مهارت ارتباطی- دانش‌آموزان

۱- مقدمه:

انگیزه تحصیلی به عنوان یکی از جنبه‌های بنیادی و مؤثر در مسیر تحصیلی فردی، نقش بسیار حیاتی در موفقیت تحصیلی دارد. این انگیزه، به عنوان نیروی پویا و درونی، افراد را به دستیابی به اهداف تحصیلی خود هدایت می‌کند. در کنار تأثیر عوامل شخصی و فردی بر این انگیزه، عوامل محیطی نیز نقش بسیار مهمی در شکل‌گیری و تقویت این انگیزه ایفا می‌کنند. عوامل محیطی، که ممکن است شامل خانواده، محیط آموزشی، هم‌ترازان، و فرهنگ باشند، توانمندند تا به عنوان پیشوندهای انگیزه تحصیلی عمل کنند. در واقع، این عوامل محیطی قدرت‌ها و تأثیرگذاری‌های خود را بر روی نگرش‌ها، انگیزه‌ها و رفتارهای تحصیلی افراد اعمال می‌کنند. بنابراین، درک ژرف و تحلیلی از نقش این عوامل محیطی می‌تواند به بهبود و افزایش انگیزه تحصیلی کمک بسزایی نماید.

اهداف:

۱. بررسی تأثیر عوامل محیطی بر انگیزه تحصیلی: اهداف اصلی این مقاله شامل بررسی عوامل محیطی از جمله خانواده، محیط آموزشی، هم‌ترازان و فرهنگ در تحفیز و تقویت انگیزه تحصیلی دانش‌آموزان و دانشجویان می‌باشد.
۲. تحلیل تأثیر تغییرات محیطی بر انگیزه تحصیلی: این مقاله به بررسی نقش تغییرات اجتماعی، فرهنگی و سیاستی در تحولات انگیزه تحصیلی می‌پردازد و تأثیر آنها بر موفقیت تحصیلی را تحلیل می‌کند.
۳. ارائه استراتژی‌ها و راهکارهای بهبود انگیزه تحصیلی: این مقاله به ارائه استراتژی‌ها و راهکارهای کاربردی برای بهبود انگیزه تحصیلی از طریق محیط‌های تحصیلی اشاره می‌کند.

سوالات تحقیق:

۱. چگونه خانواده می‌تواند بهبود انگیزه تحصیلی دانش‌آموزان را تحت تأثیر قرار دهد؟
 ۲. چه نقشی در افزایش انگیزه تحصیلی دانشجویان محیط آموزشی دانشگاه ایفا می‌کند؟
 ۳. چگونه هم‌ترازان می‌توانند به عنوان عامل تحفیزی در بهبود انگیزه تحصیلی مؤثر باشند؟
- این سوالات به منظور ارتقاء دقت و کمک به تحلیل گسترده‌تر نقش عوامل محیطی در بهبود انگیزه تحصیلی مطرح شده‌اند و با توجه به پاسخ‌های آنها، مقاله به یک تحلیل جامع و علمی در این زمینه خواهد پرداخت.

تعریف انگیزه تحصیلی:

انگیزه تحصیلی به عنوان یک ویژگی داخلی و موقت شخصی توصیف می‌شود که فرد را به دستیابی به اهداف تحصیلی و پیشرفت در مسیر تحصیلی ترغیب می‌کند. این نیروی درونی، دانش‌آموزان و دانشجویان را به تلاش برای یادگیری، پیشرفت تحصیلی، و دستیابی به اهداف تحصیلی خود سوق می‌دهد. انگیزه تحصیلی به عنوان یک نیروی پویا و تحت تأثیر عوامل مختلف می‌باشد و اهمیت بسیار زیادی در مسیر تحصیلی فرد دارد.

اهمیت انگیزه تحصیلی:

انگیزه تحصیلی به عنوان یکی از مهمترین و تأثیرگذارترین عوامل در پیشرفت تحصیلی و موفقیت فردی در زندگی شناخته می‌شود. اهمیت انگیزه تحصیلی در ادامه تحصیلات و دستیابی به اهداف تحصیلی علاوه بر دانش‌آموزان، برای دانشجویان و حتی افراد در مراحل پیشرفته تحصیلات نیز بسیار بالاست. در زیر، اهمیت انگیزه تحصیلی در چند جنبه بررسی می‌شود:

۱. تحفیز برای یادگیری:

انگیزه تحصیلی، فرد را ترغیب می‌کند تا به یادگیری فعال و مثبت بپردازد. این احساس تشویق می‌کننده به ویژه در مواجهه با چالش‌ها و موقعیت‌های دشوار تحصیلی، انگیزه برای آموختن و پیشرفت را تقویت می‌کند.

۲. پیشرفت تحصیلی:

انگیزه تحصیلی مستقیماً به پیشرفت تحصیلی فرد مرتبط است. افراد با انگیزه قوی تر به دنبال رسیدن به اهداف خود در تحصیل و دستیابی به نتایج برتر هستند.

۳. مداومت و ادامه تحصیل:

انگیزه تحصیلی باعث مداومت و ادامه تحصیل در طول زمان می‌شود. افراد با انگیزه قوی تر ممکن است در مواجهه با مشکلات و ناپوستگی‌های تحصیلی، همچنان ادامه دهند و از ترک تحصیل جلوگیری کنند.

۴. ایجاد تعهد و پیوستگی:

انگیزه تحصیلی، تعهد و پیوستگی فرد به تحصیل را تقویت می‌کند. افراد با انگیزه قوی تر ممکن است در برابر مشکلات مواجه شده، از تسلیم و ترک تحصیل اجتناب کنند و به تعهد خود در مسیر تحصیلی ادامه دهند.

۵. تشویق به تلاش بیشتر:

انگیزه تحصیلی تشویق فرد به تلاش بیشتر و تحقق حداکثر ظرفیت‌هایش را فراهم می‌آورد. این احساس تشویق‌آمیز می‌تواند به بهبود عملکرد تحصیلی و یادگیری عمیق‌تر کمک کند.

عوامل محیطی و نقش آنها در انگیزه تحصیلی:

عوامل محیطی به عنوان عوامل مهم و تأثیرگذار در شکل‌گیری و تقویت انگیزه تحصیلی افراد شناخته می‌شوند. این عوامل می‌توانند به طور مستقیم یا غیرمستقیم بر انگیزه تحصیلی افراد تأثیر بگذارند. در زیر به برخی از عوامل محیطی و نقش آنها در انگیزه تحصیلی اشاره شده است:

۱. خانواده و نقش تربیتی آنها:

- حضور و پشتیبانی خانواده: حضور فعال و پشتیبانی مثبت خانواده از اهمیت بسزایی در افزایش انگیزه تحصیلی دارد. خانواده که ارزش تحصیل و یادگیری را ترویج می‌دهد، فرزندان را به دنبال دستیابی به اهداف تحصیلی تشویق می‌کند.

- روش‌های تربیت: روش‌های تربیتی مثبت، از جمله اعطای استقلال متناسب، احترام به خود و دیگران، و ترویج مسئولیت‌پذیری، می‌تواند به تقویت انگیزه تحصیلی کمک کند.

۲. محیط آموزشی مدرسه یا دانشگاه:

- محیط فیزیکی: محیط مدرسه یا دانشگاه که دارای تجهیزات مدرن، کتب متنوع و فضاهای آموزشی جذاب باشد، می‌تواند تحریک‌کننده انگیزه تحصیلی باشد.

- سیاست‌ها و سیستم آموزشی: سیاست‌ها و سیستم آموزشی که از نظرگاه تحقیقاتی، متنوعیت و انعطاف‌پذیری ترشح کند، می‌تواند تأثیر مستقیم بر انگیزه تحصیلی دانش‌آموزان و دانشجویان داشته باشد.

۳. هم‌ترازان و ارتباطات اجتماعی:

- تأثیر هم‌ترازان: رفتارها و انگیزه هم‌ترازان می‌توانند به عنوان الگوهای تحصیلی مؤثر عمل کنند و افراد را به تلاش بیشتر ترغیب کنند.

- ارتباطات اجتماعی: ارتباطات مثبت با هم‌ترازان، معلمان و دیگر اعضای جامعه تحصیلی، اثرات قابل توجهی بر انگیزه تحصیلی دارد. حمایت اجتماعی و ارتباطات مثبت باعث ایجاد احساس تعلق و موجب افزایش انگیزه می‌شوند.

۴. فرهنگ و ارزش‌های محیط:

- تأثیر فرهنگ: فرهنگ و مقدمات محیط می‌توانند تأثیر بسیار زیادی بر انگیزه تحصیلی داشته باشند. ارزش‌هایی که تحصیل و یادگیری را ترویج کنند، به افراد کمک می‌کنند تا بر انگیزه تحصیلی بیشتری برخوردار باشند.

این عوامل محیطی، از طریق تداخلات مثبت و سازنده، می‌توانند به بهبود و تقویت انگیزه تحصیلی دانش‌آموزان و دانشجویان کمک کنند.

تأثیر تحولات محیطی بر انگیزه تحصیلی:

تحولات محیطی می‌توانند تأثیر بسزایی بر انگیزه تحصیلی افراد داشته باشند. این تحولات ممکن است از جوانب مختلف محیط زندگی، اجتماعی، فرهنگی، و آموزشی ناشی شوند و به شدت تأثیرگذار باشند. در زیر به برخی از تحولات محیطی و تأثیرات آنها بر انگیزه تحصیلی اشاره شده است:

۱. تحولات اجتماعی و فرهنگی:

- تغییرات در ارزش‌ها و باورها: تحولات در ارزش‌ها و باورهای اجتماعی می‌توانند تأثیر مستقیم بر انگیزه تحصیلی داشته باشند. برخی تغییرات ممکن است باعث تغییر نگرش‌ها نسبت به تحصیل و یادگیری شوند.

- پذیرش تنوع و چندفرهنگی: تحولاتی که به سوی پذیرش تنوع و چندفرهنگی حرکت کنند، می‌توانند باعث افزایش انگیزه تحصیلی افراد با زمینه‌ها و فرهنگ‌های مختلف شوند.

۲. تغییرات در سیاست‌ها و سیستم آموزشی:

- اصلاحات در سیاست‌های آموزشی: تغییرات در سیاست‌های آموزشی، مانند تغییرات در مناهج، رویکردهای آموزشی، یا ارتقاء سیستم ارزیابی، می‌تواند تأثیر بزرگی بر انگیزه تحصیلی دانش‌آموزان و دانشجویان داشته باشد.

- فرصت‌های جدید: ایجاد فرصت‌های جدید برای دستیابی به تحصیلات بالاتر یا فرصت‌های شغلی متفاوت ممکن است انگیزه تحصیلی را افزایش دهد.

- اعتبارسنجی سیستم آموزشی: اعتبارسنجی و اعتماد به سیستم آموزشی می‌تواند تحت تأثیر تغییرات در سیاست‌ها باشد. ایجاد یک سیستم اعتمادآور و پایدار می‌تواند انگیزه تحصیلی را تقویت کند.

با توجه به این نکات، آگاهی از تحولات محیطی اطراف و تعامل مؤثر با آنها، می‌تواند به بهبود و تقویت انگیزه تحصیلی افراد کمک کند. ایجاد انطباق با تغییرات و ارائه فرصت‌های مناسب در سیاق این تحولات، می‌تواند به تعزیز انگیزه تحصیلی و دستیابی به موفقیت تحصیلی کمک کند. استراتژی‌ها و راهکارها برای بهبود انگیزه تحصیلی:

برای بهبود انگیزه تحصیلی افراد، اجرای استراتژی‌ها و اعمال راهکارهای مؤثر می‌تواند تأثیرگذار باشد. در زیر به برخی از استراتژی‌ها و راهکارهایی که می‌تواند به افزایش انگیزه تحصیلی کمک کند، اشاره شده است:

۱. تقویت ارتباطات خانوادگی:

- جلسات مشترک: برگزاری جلسات مشترک بین خانواده و معلمان برای به اشتراک گذاشتن اطلاعات در مورد پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان و گفت‌وگو در خصوص اهداف تحصیلی آنها.

- تشویق و پشتیبانی: ارائه تشویق و پشتیبانی خانواده به دانش‌آموزان در مواجهه با چالش‌ها و تحقق اهداف تحصیلی.

۲. ارائه امکانات آموزشی مناسب:

- تسهیل در دسترسی به منابع: اطمینان از دسترسی آسان دانش‌آموزان به منابع آموزشی، کتب، و تجهیزات لازم برای تقویت مهارت‌ها و تحقق اهداف تحصیلی.

- فراهم کردن فضاهای آموزشی جذاب: ایجاد فضاهای آموزشی جذاب و تحریک‌کننده با استفاده از تکنولوژی و امکانات نوین.

۳. ترویج فرهنگ مطالعه:

- برگزاری گروه‌های مطالعه: ایجاد گروه‌های مطالعه در محیط مدرسه یا جامعه برای تشویق به مطالعه فعال و تبادل اطلاعات.

- تقویت آموزش کتابخانه: ارتقاء و توسعه کتابخانه‌ها به عنوان منابع تحصیلی و ایجاد فضاهای دلنشین برای مطالعه.

۴. توسعه مهارت‌های ارتباطی و اجتماعی:

- برگزاری کلاس‌های مهارت‌های ارتباطی: ارائه کلاس‌ها و ورک‌شاپ‌هایی برای توسعه مهارت‌های ارتباطی و اجتماعی دانش‌آموزان.

- مشارکت در فعالیت‌های گروهی: تشویق به شرکت در فعالیت‌های گروهی و تیمی که به تقویت همکاری و ارتباطات اجتماعی کمک کند.

این استراتژی‌ها و راهکارها با ترکیب و اجرای همزمان، می‌توانند بهبود قابل توجهی در انگیزه تحصیلی دانش‌آموزان و دانشجویان ایجاد کنند و ایشان را به سوی دستیابی به اهداف تحصیلی بیشتر ترغیب نمایند.

مطالعات موردی و پژوهش‌های اجرایی:

مطالعات موردی و پژوهش‌های اجرایی می‌توانند نقش مهمی در درک عمیق‌تر و بهبود انگیزه تحصیلی دانش‌آموزان و دانشجویان داشته باشند. این مطالعات می‌توانند تجربیات و نتایج واقعی را به تحلیل بپردازند. در زیر به چند نمونه از مطالعات موردی و پژوهش‌های اجرایی در این زمینه اشاره شده است:

۱. برنامه تقویت ارتباطات خانوادگی:

- مطالعه موردی: یک برنامه تحقیقاتی با هدف تقویت ارتباطات خانوادگی و تأثیر آن بر انگیزه تحصیلی دانش‌آموزان در یک مدرسه متوسطه

انجام شد. نتایج نشان دادند که ارتباطات فعال با خانواده، بهبود قابل توجهی در انگیزه تحصیلی و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان داشت.

۲. پیاده‌سازی سیستم آموزشی با رویکرد نوآوری:

- مطالعه پژوهشی: یک پژوهش با هدف بررسی اثر پیاده‌سازی یک سیستم آموزشی نوآور با استفاده از فناوری‌های پیشرفته در یک دانشگاه انجام شد. نتایج نشان دادند که دانشجویان با مشارکت فعال در فرآیند آموزش و استفاده از ابزارهای نوآورانه، انگیزه تحصیلی بالاتری داشتند.

۳. برنامه ترویج فرهنگ مطالعه:

- پروژه عملی: یک پروژه عملی با هدف ترویج فرهنگ مطالعه در یک مدرسه ابتدایی اجرا شد. این پروژه شامل برگزاری کتابخوانی گروهی، ایجاد کتابخانه همکارانه، و انجام انگیزشی برای معلمان بود. نتایج نشان دادند که این برنامه‌ها باعث افزایش علاقه به مطالعه و انگیزه تحصیلی دانش‌آموزان شد.

۴. آموزش مهارت‌های ارتباطی و اجتماعی:

- پژوهش آموزشی: یک پژوهش با هدف ارتقاء مهارت‌های ارتباطی و اجتماعی دانشجویان در یک دانشگاه انجام شد. طراحی دوره‌های آموزشی و کارگاه‌ها در این زمینه باعث بهبود نهادن ارتباطات و افزایش انگیزه تحصیلی شد. این مطالعات موردی نشان می‌دهند که اعمال تغییرات محیطی از طریق برنامه‌ها و پروژه‌های مؤثر می‌تواند بهبود معناداری در انگیزه تحصیلی افراد داشته باشد. این پروژه‌ها با مدیریت مؤثر و همکاری فعال اعضای محیط تحصیلی، به نقاط قوت و چالش‌های مختلفی در بهبود انگیزه تحصیلی پرداخته‌اند.

جمع‌بندی و نتیجه‌گیری:

در این مقاله، نقش عوامل محیطی در بهبود و افزایش انگیزه تحصیلی مورد بررسی قرار گرفت. انگیزه تحصیلی به عنوان یکی از مهمترین عوامل تأثیرگذار بر موفقیت تحصیلی فرد شناخته می‌شود. عوامل محیطی متنوعی از جمله خانواده، محیط آموزشی، هم‌ترازان، و فرهنگ، تأثیر قابل توجهی در شکل‌گیری انگیزه تحصیلی دارند.

تحولات محیطی نیز می‌توانند تأثیرات عمیقی بر انگیزه تحصیلی داشته باشند. تغییرات در ارزش‌ها، سیاست‌ها، و سیستم‌های آموزشی می‌توانند تحولاتی در نگرش و انگیزه افراد ایجاد کنند که می‌تواند به یادگیری و پیشرفت تحصیلی منجر شود. بر اساس مطالعات موردی و پژوهش‌های اجرایی، استفاده از استراتژی‌ها و راهکارهایی مانند تقویت ارتباطات خانوادگی، ارائه امکانات آموزشی مناسب، ترویج فرهنگ مطالعه، و توسعه مهارت‌های ارتباطی و اجتماعی می‌تواند بهبود قابل توجهی در انگیزه تحصیلی ایجاد کند. با توجه به اهمیت بحرانی انگیزه تحصیلی در مسیر تحصیلی افراد، افزایش آگاهی و اجرای عملی این استراتژی‌ها در محیط‌های تحصیلی می‌تواند به عنوان یک چشم‌انداز سازنده برای توسعه و پیشرفت جامعه آموزشی و تحصیلی مطرح گردد.

منابع

- آزاد، یاسر، فرح بخش، کیومرث، شفیع آبادی، عبدالله، ربیعی، محمد، و سلیمی، حسین. (۱۳۹۷). نقش مهارت انتخاب شغل در انگیزه تحصیلی دانشجویان دانشگاه شهرکرد. فرهنگ مشاوره و روان درمانی (فرهنگ مشاوره)، ۹(۳۶)، ۵۱-۷۵.
- رشید، خسرو، ذاکری، علیرضا، سلحشوری، احمد، و کردنوقایی، رسول. (۱۳۹۱). انگیزه تحصیلی دانش‌آموزان دوره متوسطه در رابطه با عوامل محیطی. فناوری آموزش (فناوری و آموزش)، ۷(۲)، ۹۹-۱۰۸.
- رضایی، روح اله، بادسار، محمد، قاسمی، مهدی، و فتحی، سهیلا. (۱۳۹۶). بررسی نقش میانجی عوامل فردی و محیطی بر انگیزه‌های شغلی دانشجویان کشاورزی دانشگاه زنجان. تحقیقات اقتصاد و توسعه کشاورزی ایران (علوم کشاورزی ایران)، ۴۸(۱)، ۵۵-۶۵.
- رضایی، علی محمد، جهان، فائزه، و رحیمی، معصومه. (۱۳۹۵). عملکرد تحصیلی: نقش اهداف پیشرفت و انگیزه پیشرفت. روان‌شناسی تربیتی (روانشناسی و علوم تربیتی)، ۱۲(۴۲)، ۱۵۵-۱۷۱.
- زهی، نقی، رضایی، مجتبی، و حجتی، سیدعبداله. (۱۴۰۰). تبیین الگوی مطلوب عوامل زمینه‌ای افزایش انگیزه خدمت در بخش عمومی: محرکی بر بهبود محیط کسب و کار. مدیریت کسب و کار بین‌المللی، ۴(۳)، ۷۳-۹۰.
- غلامی پور، مژگان، توحیدی، افسانه، و عسکرزاده، قاسم. (۱۳۹۸). امید تحصیلی با پیشرفت و انگیزه تحصیلی با نقش واسطه‌ای خوش بینی تحصیلی دانش‌آموزان دختر متأهل. آموزش در علوم انتظامی، ۶(۲۱)، ۱۴۵-۱۷۲.

کرمی، رویا، و بادسار، محمد. (۱۳۹۴). عوامل موثر بر انگیزه های اکتساب نقش رهبری مروجان استان کرمانشاه. پژوهش های ترویج و آموزش کشاورزی، ۸(۱) (پیاپی ۲۹)، ۴۵-۶۱.

کشمیری، هادی، و سجادی، خاطره. (۱۳۹۹). بررسی ارتباط رضایت از عوامل محیطی با موفقیت تحصیلی دانشجویان. فناوری آموزش (فناوری و آموزش)، ۱۴(۳) (پیاپی ۵۵)، ۵۳۳-۵۴۰.

مجیدی دیزج، حسن، و خسروی، کیانوش. (۱۳۹۸). بررسی تأثیر عوامل شخصیتی و تسهیل گرهای محیطی بر انگیزه های کارآفرینی. مدیریت بازاریابی، ۱۴(۴۲)، ۱۰۱-۱۱۶.

منصورنیا، شادان، و کریمی، کیومرث. (۱۳۹۹). رابطه بین انگیزه پیشرفت و خودناتوان سازی تحصیلی با نقش میانجی فرسودگی تحصیلی در دانشجویان. طب توانبخشی، ۹(۳)، ۲۵۴-۲۶۴.

مولوی، پرویز، رستمی، خلیل، فدایی نایینی، علیرضا، محمدنیا، حسین، و رسول زاده، بهزاد. (۱۳۸۶). بررسی عوامل موثر در کاهش انگیزه تحصیلی دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی اردبیل. مجله علمی سازمان نظام پزشکی جمهوری اسلامی ایران، ۲۵(۱)، ۵۳-۵۸.

مولوی، پرویز، و رسول زاده، بهزاد. (۱۳۸۴). بررسی عوامل موثر در کاهش انگیزه تحصیلی دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی اردبیل. مجله ایرانی آموزش در علوم پزشکی، ۵(پوست ۱۴) (ویژه نامه هفتمین همایش کشوری آموزش پزشکی)، ۱۴.